

VERESS EMŐD

Megjegyzések a korlátolt felelősségű társaság üzletrészenek forgalmáról a magyar jog rendszerében: a tagok közötti üzletrész-átruházásról

Comments on the Transfer of Business Shares in Limited Liability Companies under Hungarian Law: Transfers between Members

Abstract: The study examines the transfers of business shares between members of Hungarian limited liability companies. It argues that the statutory principle of free transferability under Section 3:166 of the Hungarian Civil Code is dispositive, allowing the articles of association to introduce transfer restrictions and organizational mechanisms beyond the priority acquisition right envisaged as a facultative possibility by the statute. The analysis covers approval and prohibition clauses, personal and ownership thresholds, startup-specific arrangements, and contractual buyout mechanisms between members. The limits of contractual autonomy are defined by minority protection, the prohibition of abuse of rights, and the preservation of an effective exit opportunity for members.

Keywords: business-share transfer, limited liability company, contractual autonomy, transfer restrictions, minority protection

Összefoglaló: A tanulmány a korlátolt felelősségű társaság üzletrészenek tagok közötti átruházását vizsgálja a magyar jog rendszerében. Amellett érvel, hogy a Ptk. 3:166. §-ában meghatározott szabad átruházhatóság diszpozitív főszabály, ezért a társasági szerződés a törvény által fakultatívan bevezetésre felkínált elsőbbségi megszerzési jogon túl további forgalomkorlátozó és forgalomszervező megoldásokat is kialakíthat. Az elemzés kiterjed különösen a jóváhagyási és tilalmi kikötésekre, a személyi és részesedési korlátokra, a startup-specifikus mechanizmusokra, valamint a tagok közötti kivásárlási konstrukciókra. A szerződéses szabadság határait a kisebbségvédelem, a joggal való visszaélés tilalma, valamint a tag tényleges kilépési lehetőségének megőrzése jelöli ki.

Kulcsszavak: üzletrész-átruházás; korlátolt felelősségű társaság; szerződéses szabadság; forgalomkorlátozás; kisebbségvédelem

1. Alapvetés

A korlátolt felelősségű társaság üzletrésze a tagsági jogviszonyból eredő jogok és kötelezettségek összességét megtestesítő, önálló, forgalomképes vagyoni értékű jogviszonyi pólus. Forgalmának kérdése a kft. hibrid – részben tőkeegyesítő, részben személyegyesítő – természetéből fakadóan sajátos kettősséget hordoz: a részesedés vagyoni értékként a szabad átruházhatóság, tagsági pozícióként viszont a társaság zártságának és a tagok közötti bizalmi viszony (*affectio societatis*) megóvásának igényét egyszerre támasztja. E két szempont eltérő súllyal esik latba aszerint, hogy az üzletrész a tagok között marad, vagy kívülálló személyhez kerül. Erre a különbségtételre épül a hatályos szabályozás szerkezete is. A Ptk. az üzletrész tagok közötti átruházását a szabad forgalom (Ptk. 3:166. §), a kívülálló személyre történő átruházást ezzel szemben különös formai rend (Ptk. 3:167. §) alá vonja.

E tanulmány célja a tagok közötti formai rend elemzése: annak vizsgálata, hogy az egyes rendelkezések milyen normatani jelleget öltenek (diszpozitív vagy kógens természetűek-e), a szerződéses szabadság¹ meddig terjed, és a gyakorlatban milyen, a törvényi modellen túlmutató korlátozási, illetve forgalomszervezési technikák igazolhatóak.

2. Az üzletrész tagok közötti átruházásának rendje: a Ptk. 3:166. § normaszervezete

Az üzletrész-átruházás szabályozási rendszerében az egyik lehetséges átruházási kör a tagok közötti forgalom.² A Ptk. 3:166. § (1) bekezdése értelmében az üzletrész a társaság tagjai között szabadon átruházható.³ A (2) bekezdés ehhez képest lehetőséget biztosít arra, hogy a tagok a társasági szerződésben egymás javára – az üzletrész pénzszolgáltatás ellenében történő átruházásának esetére – az üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jogot kössenek ki, amelyre az elővásárlási jog szabályait kell megfelelően alkalmazni, és amely a tagokat üzletrészeik egymáshoz viszonyított mértéke szerint, arányosan illeti meg.

E normaszervezetből az első és talán legfontosabb következtetés az, hogy a Ptk. 3:166. § (2) bekezdésének léte már önmagában jelzi az (1) bekezdés diszpozitív jellegét: ha a tagok közötti szabad átruházás elve kógens volna, a törvényhozó nem nyitna

1 A szerződéses szabadság fogalmáról általánosan lásd Török, 2012, 40–45.

2 A másik átruházási kör, a társaságon kívüli személyek köre külön tanulmányban kerül vizsgálatra.

3 Ahogy Kisfaludi András leszögezte, „az üzletrészek tagok közötti átruházásának szabadságát kimondó szabály mögött az a gondolat húzódik meg, hogy a másik tagra való átruházás azért nem okozhat feszültséget, mert nem kerül be a társaságba olyan új tag, akivel a többi tag nem kívánná az együttműködést, hiszen korábban már elfogadták az üzletrész megszerzőjét társasági partnerként”. Lásd Kisfaludi, 2007, 367.

utat a szabad forgalmat érdemben korlátozó megszerzési elsőbbségi jog kikötésének. A (2) bekezdésben nevesített technika tehát mindenképpen bevezethető, ám a korlátozási lehetőségek köre – az (1) bekezdés diszpozitivitásából fakadóan – ennél lényegesen tágabb.

A tagok közötti üzletrészforgalom emellett tipikusan társaságon belüli kérdés: harmadik személyek és a forgalombiztonság védelme itt kisebb súllyal esik latba, ami a szerződéses szabadság érvényesülése mellett szóló további érv. Így a Ptk. 3:166. § (1) bekezdésének diszpozitív jellege egyébként nem csupán a (2) bekezdés létéből, hanem a Ptk. 3:4. § (2) bekezdésének általános diszpozitivitási főszabályából is levezethető; ebből a szempontból a (2) bekezdésben nevesített megszerzési elsőbbségi jog a diszpozitivitás egyik, a jogalkotó által kiemelt megnyilvánulása.⁴

3. További megjegyzések a Ptk. 3:166. § (2) bekezdésének alkalmazásáról

Első pillantásra paradoxnak tűnhet, hogy a felek éppen az üzletrészek tagok közötti forgalmát kívánnák korlátozni. A gyakorlat azonban számos racionális indokot szolgáltat. Ha a tagok korlátozás nélkül átruházhatják egymás között az üzletrészeket, bármely tag fokozatosan felvásárolhatja a társaságot, illetve többséget vagy minősített többséget szerezhet. Ez adott esetben legitim folyamat, ám korántsem biztos, hogy valamennyi tag célkitűzésével egybeesik. Sokszor a tagok között adott pillanatban fennálló arányok (hatalmi viszonyok) konzerválása a felek célja. Kisfaludi András pontosan azonosította ezt a problémát: „*ha ugyanis egy teljes üzletrészt kívülálló személyre ruház át a tag, akkor a társaság hatalmi, döntéshozatali struktúrája nem változik, csak a tagok személyében következik be változás. Ezzel szemben a tagok egymás közötti átruházása – amellet, hogy nem kerül új tag a társaságba – alapvetően rajzolhatja át a társaság belső struktúráját, s ez jelentős mértékben sértheti az átruházásban nem érintett többi tag érdekeit...*”⁵ Fazakas Zoltán József szerint is a cél „a társaságban meglévő egyensúlyi helyzetek megőrzése...”⁶

A Ptk. 3:166. § (2) bekezdés szerinti megszerzési elsőbbségi jog éppen azt szolgálja, hogy a tagok közötti átruházás ne formálja át szükségképpen a társaságon belüli erőviszonyokat: az arányos, együttes joggyakorlás révén a kiváló tag üzletrésze a maradó tagok között részesedésarányosan oszoljon meg, és ez a tulajdoni arányok stabilitását védi. A technika mögött húzódó érdekek teljességgel igazolhatóak. Egyrészt a többség kialakulásának blokkolása önmagában is védhető kisebbségi érdek: a kisebbségi tag jogos elvárása, hogy a döntéshozatalba érdemben bevonják, és pozíciója ne értékelődjön le belső hatalomkoncentráció folytán. Másrészt a szabály bizalmi struktúrát

⁴ Így a diszpozitivitás erős alapja nem egyedül a Ptk. 3:166. § (2) bekezdés létezése, hanem a Ptk. 3:4. § (2)–(3) bekezdésének rendszere és az, hogy a Ptk. 3:166. § nem tartalmaz kifejezett eltérési tilalmat.

⁵ Kisfaludi, 2007, 367–368.

⁶ Fazakas, 2026, 286.

is védhet: elképzelhető, hogy valamely tag csak meghatározott tagtársakkal képes jól együttműködni, és nem kívánja, hogy vele konfliktusos viszonyban álló másik tag jelentősen növelje befolyását.

A Ptk. 3:166. § (2) bekezdésének gyakorlati következményeit illetően mindenekelőtt arra kell rámutatni, hogy a törvény e körben kettős értelemben is szűkösen szabályoz. Egyfelől a megszerzési elsőbbségi jog nem a törvény erejénél fogva áll fenn; csupán fakultatív, a társasági szerződésben kiköthető lehetőség; másfelől a törvény által felkínált megszövegezéshez ragaszkodó kikötése esetén a tárgyi hatálya korlátozott, minthogy a Ptk. kizárólag az üzletrész pénzzolgáltatás ellenében történő átruházásának esetére utal.⁷ E tárgyi korlát magából a szabályozási technikából következik: a jogalkotó a megszerzési elsőbbségi jogra az elővásárlási jog szabályainak megfelelő alkalmazását rendeli, az elővásárlási jog pedig természeténél fogva az adásvételhez, azaz a pénzbeli ellenszolgáltatás fejében történő átruházáshoz tapad.

Ebből következően a mechanizmus eleve nyitva hagy két megkerülési útvonalat: az ingyenes átruházást (ajándékozás) és a nem pénzbeli visszterhes átruházást (például csere). E két ügylettípuson keresztül a tulajdoni arányok éppúgy eltolhatók, mint pénzzolgáltatásért való megszerzés útján. Kisfaludi András szerint például „*az ingyenes átruházás a hatalmi struktúrákban ugyanolyan veszélyes változtatásokra képes, mint*” a pénzzolgáltatás ellenében történő tulajdonosváltás.⁸ A megszerzési elsőbbségi jog, hiába van kikötve, egyik esetben sem érvényesíthető, ez az elővásárlási jog közismert, a megfelelő alkalmazás folytán az üzletrész-forgalomba is átöröklődő gyengesége.

Ezért nyer gyakorlati jelentőséget az (1) bekezdés diszpozitivitása. Mivel a tagok közötti szabad átruházás elve nem kógens, a (2) bekezdésben nevesített technika nem jelent felső határt, sokkal inkább a jogalkotó által kiemelt, mintaként felkínált megoldást. A tagok a védelmet mind tárgyi hatályában, mind eszközében a törvényinél szélesebb körben alakíthatják ki. Aki tehát a tulajdoni arányok stabilitását ténylegesen biztosítani kívánja, annak nem elegendő a megszerzési elsőbbségi jogot kikötni; célszerű a társasági szerződésben arról is megállapodni, hogy a tagok között az üzletrész, az elsőbbségi jog megkerülésének kizárása végett, kizárólag pénzzolgáltatás ellenében ruházható át. Az ingyenes és a csereügyletek (illetve általában a nem pénzzolgáltatás ellenében történő átruházási módok) ekkénti kizárásával tehető hézagmentessé a védelmi mechanizmus: a tulajdoni arányokat érintő minden átruházás visszavezethetővé válik arra az egyetlen ügylettípusra, amelyen az elsőbbségi jog egyáltalán működni képes.

Az itt vázolt megoldás, vagyis az átruházási formák pénzzolgáltatásra szűkítése a megkerülési útvonalakat kívülről, az átruházó ügylettípusok korlátozásával zárja el. A diszpozitivitás azonban ellentétes irányú, belülről építkező technikát is megenged: magának az elsőbbségi jognak a tárgyi hatályát tágítják ki azokra az átruházási módokra, amelyekre a törvényi konstrukció eredetileg nem terjed ki.

7 Az elemzett norma pontos szövege: „*Ha a tagok a társasági szerződésben egymás javára az üzletrész pénzzolgáltatás ellenében történő átruházása esetére az üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jogot biztosítanak, arra az elővásárlási jogra vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell. E jog a tagokat üzletrészeik egymáshoz viszonyított mértéke szerint, arányosan illeti meg.*”

8 Kisfaludi, 2007, 368.

Az alternatív megoldás jelentőségét az adja, hogy a megszerzési elsőbbségi jog törvényi szűkössége a fent vázolt, elővásárlási logikára építő szabályozási technika szükségszerű következménye. Minthogy a Ptk. 3:166. § (2) bekezdése az elővásárlási jog szabályainak megfelelő alkalmazását rendeli, az elsőbbségi jog öröklő annak szerkezeti sajátosságát is: az elővásárlási jog fogalmilag ahhoz kötött, hogy a jogosult a harmadik személy ajánlatát azonos feltételekkel fogadja el (Ptk. 6:222. §). Ebből következően az elővásárlási jog kizárólag adásvétel jogcímén történő átruházás esetén gyakorolható; csere, ajándékozás, tartási vagy életjáradéki szerződés, továbbá apportálás esetén nem.⁹ A csere azért esik kívül a hatókörén, mert a jogosult a nem pénzbeli ellenszolgáltatást rendszerint nem képes teljesíteni; a felajánlott cseredolog nem az övé. Ajándékozás esetén pedig egyáltalán nincs olyan ellenszolgáltatás, amelyet a jogosult adhatna, az ajándékozás szubjektív motivációi kizárólag az ajándékozott személyre irányulnak. Ez az elővásárlási jog közismert korlátja vagy gyengesége, amelyet a jogalkotó a Ptk. 3:166. § (2) bekezdésén keresztül az üzletrészforgalomba is átörökített.

A védelmi hézag részben már a törvényi keretek között is zárulhat, de csak korlátozott hatékonysággal. A bírói gyakorlat a színlelés és a rendeltetésellenes joggyakorlás alakzatán keresztül fellép a kijátszás ellen: ha a csere- vagy ajándékozási ügylet valójában adásvételt leplez, a színlelt szerződés semmis, és a felek jogviszonyát a leplezett adásvétel alapján kell megítélni; sőt a cserével vegyes adásvétellel szemben is gyakorolható az elsőbbségi jog, ha megállapítható, hogy a cserére kizárólag annak kijátszása érdekében került sor.¹⁰ E védelem azonban csak a színlelt vagy visszaélésszerű ügyleteket éri el, és a kijátszási szándék bizonyítását a jogosultra hárítja; a valódi, tényleges cserén vagy ajándékozáson, például egy tag üzletrészesének a leszármazója javára történő komoly ingyenes átruházásán megtörik. A valóságos (nem színlelt) cserét a gyakorlat következetesen kivonja az elsőbbségi jog alól.¹¹

Éppen ezért válik nélkülözhetetlenné a szerződéses kiterjesztés, és itt mutatkozik meg a diszpozitivitás valódi hozadéka. A tagok a társasági szerződésben – a kizárás pozitív alternatívájaként – kiköthetik, hogy az elsőbbségi jog nemcsak a pénzzolgáltatás ellenében történő átruházásra terjed ki, de az ingyenes és a nem pénzbeli visszatérítés (csere, apport) átruházás esetén is megilleti a többi tagot. Ez a kikötés a nem pénzbeli és az ingyenes ügyletek körében már nem tiszta elővásárlási/elsőbbségi megszerzési jog: mivel az azonos feltételekkel való elfogadás mechanizmusa itt kiüresedik (nincs mihez igazodni), a konstrukció szükségképpen megváltási, illetve vételi opció jellegűvé alakul. A jogosult előre rögzített áron váltja meg az üzletrészt, és nem a harmadik személy ellenszolgáltatását nyújtja. Az ilyen kikötés működőképessége azon áll vagy bukik, hogy a felek a nem pénzbeli ellenszolgáltatás, illetve az ingyenes átruházás esetére pontos értékmeghatározó mércét rögzítsenek. E mérce célszerűen a forgalmi érték (piaci érték), amelynek megállapítására a társasági szerződés eljárást is előírhat:

⁹ Bodzási, 2025, 139.

¹⁰ EH 2010.2133.

¹¹ BH 2004.12.512. Ebben az esetben ingatlan tulajdoni hányadának szövetkezeti üzletrészre való cseréjét legitimálta a bíróság, mint olyan esetet, amikor az elsőbbségi megszerzési jog nem gyakorolható.

megállapodásos ár hiányában például független szakértő általi értékelést, vagy a legutolsó auditált mérleg szerinti saját tőkéből számított arányos értéket.¹²

4. A korlátozási technikák tipológiája

Az igazán izgalmas kérdés az, hogy a tagok közötti szabad átruházás elve a Ptk. 3:166. § (2) bekezdésében nevesített elsőbbségi megszerzési jogon túl megtűr-e egyéb korlátozásokat, és azoknak lehet-e racionális indoka. Álláspontom szerint ez a terület alapvetően a szerződéses szabadság világa által meghatározott, és a gyakorlatban igen cizellált, elméletileg is igazolható megoldások léteznek. A mozgástér valóban széles: a tagok közötti üzletrész-átruházás bizonyos vagy minden esetét taggyűlési jóváhagyáshoz lehet kötni; lehetséges, hogy valamely tag különjogos üzletrészéhez kapcsolnak ilyen jóváhagyási jogkört; vagy az átruházás feltételeit szerződéses úton lehet a konkrét helyzetre szabva részletesen kimunkálni.

a) Az első technika az *inter partes* hatályú elsőbbségi megszerzési (kvázi-elővásárlási) jog, jellemzően kötbérszankcióval megerősítve. Ez a megoldás a tagok közötti szindikátusi megállapodásban jelenik meg, és nem a társasági szerződésben, így „dologi” hatálya nincs, megsértése kötelmi jogi jogkövetkezményeket, elsősorban kötbérfizetési kötelezettséget von maga után.¹³

E megoldás több lényeges ponton tér el a Ptk. 3:166. § (2) bekezdésében szabályozott elsőbbségi megszerzési jogtól. Az első és legfontosabb különbség a jogforrási elhelyezkedésből fakadó hatálybeli eltérés: a Ptk. 3:166. § (2) bekezdés szerinti jog a

12 Az értékmérce megválasztása kógens korlátokba ütközhet. A forgalmi érték nem véletlenül a biztonságos igazodási pont: a forgalmi érték alatti megváltási ár kikötése a kilépni kívánó (jellemzően kisebbségi) tag üzletrésznének gyakorlati elvonását eredményezheti, ami a Ptk. 3:4. § (3) bekezdés b) pontja alapján, a kisebbségi tag jogainak nyilvánvaló sérelmeként, az eltérés érvénytelenségét vonhatja maga után.

13 A *törvényen alapuló* elsőbbségi megszerzési jog a cégnyilvántartásban való külön feltüntetés nélkül is szervezeti hatályú, így az ilyen jog jogosultjával szemben a szerző akkor sem hivatkozhat jóhiszemű jogszerzésre, ha a jog a cégnyilvános társasági szerződésből külön nem tűnik ki (de ez a társaságon kívüli személy üzletrészszerzésének az esete). A tagok között az elsőbbségi megszerzési jog forrása a társasági szerződés lehet. Vitatható, hogy a társasági szerződésbe foglalt és így cégnyilvános elsőbbségi megszerzési jog esetében lehetséges-e jóhiszemű szerzésre hivatkozni. Az uralkodó vélemény inkább az, hogy ennek a kikötésnek is kizárólag kötelmi hatálya lehet, nem eredményezhet relatív hatálytalanságot még rosszhiszemű szerző esetében sem, de a kérdés egyelőre nincs egyértelműen eldöntve. A szerződésen alapuló elsőbbségi megszerzési jog, ha az nem a társasági szerződésbe foglalt, hanem a tagok egymás közötti (szindikátusi) megállapodásában kikötött, s így a cégnyilvántartásból nem ismerhető meg, csak kötelmi hatályú, vagyis csak a szerződést kötő felek egymás közötti viszonyában létesít jogokat és kötelezettségeket; így a szerződésből eredő jogok megsértésére is csak a szerződő felek hivatkozhatnak, s az ebből eredő igényeket csak egymással szemben érvényesíthetik. A társasági szerződésbe nem foglalt, kötelmi hatályú elsőbbségi megszerzési jog jogosultja az üzletrészen jóhiszeműen jogot szerző szerzővel szemben nem hivatkozhat jogának megsértésére. Az ingatlan-elővásárlási jog párhuzamáról lásd Legfelsőbb Bíróság, 2/2009. (VI. 24.) PK vélemény, 4. pont és a 4. pont indokolása.

társasági szerződés részeként a mindenkori tagokat köti, szervezeti hatályú, és mivel arra az elővásárlási jog szabályait kell megfelelően alkalmazni, megsértése esetén a jogosult a Ptk. 6:223. §-a alapján a vele szemben fennálló hatálytalanságra hivatkozhat, azaz igényét a szerzővel szemben, magára az üzletrészre nézve érvényesítheti.¹⁴ Ezzel szemben a szindikátusi megállapodásban kikötött elsőbbségi megszerzési jog tisztán kötelmi jellegű: a kikötés megsértésével kötött átruházási szerződés érvényességét és hatályosságát nem érinti, a sérelmet szenvedett fél kizárólag a szerződésszegő taggal szemben, kártérítési, illetve a bizonyítási nehézségek áthidalása végett tipikusan kötbérigény formájában érvényesített követeléssel léphet fel. A jogosult tehát az üzletrészt magát nem szerezheti meg, csupán pénzbeli kompenzációhoz jut. Lehetséges és vitatható kivétel, ha a szerző tag rosszhiszemű, azaz tudott a szindikátusi szerződésben alapított elsőbbségi megszerzési jogról.¹⁵ Ilyen eset a legegyszerűbben akkor áll fenn, ha a szerző tag maga is fél a szindikátusi megállapodásban. Ha a relatív hatálytalanság alkalmazhatósága vitatható is, a szerző tag magatartása saját szindikátusi szerződésszegését és felelősségét mindenképpen megalapozza.

14 Vö. LB, 2/2009. (VI. 24.) PK vélemény, 8. pont, amely az elővásárlási jog megsértéséhez kapcsolódó relatív hatálytalanság perbeli érvényesítésére ad iránymutatást, és a Kúria 1/2014. PJE 1. pontja szerint az új Ptk. alkalmazása körében is megfelelően irányadó. A Ptk. 3:166. § (2) bekezdése alapján a tagok a társasági szerződésben egymás javára, az üzletrész pénzszolgáltatás ellenében történő átruházásának esetére másokat megelőző megszerzési jogot biztosíthatnak, amelyre az elővásárlási jog szabályait megfelelően alkalmazni kell. E jog szervezeti kötőereje nem azonos dologi hatállyal: alapja az, hogy a kikötés a tagsági jogviszony szabályozásának részévé válik, és ezért a mindenkori tagokat köti. A társasági szerződés cégiratként való nyilvánossága a kikötés megismerhetőségét erősíti, dologi hatállyal azonban nem ruházza fel, mert nem azonos a jog közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzésével. A szakirodalomban helyesen szögezték le, hogy „az elővásárlási jog akkor dologi hatályú, ha jogszabályon alapul, vagy ha szerződésen alapul ugyan, de közhiteles nyilvántartásba bejegyezték”. Bodzási, 2025, 140. A tagok közötti átruházás esetén a jog megsértésének relatív hatálytalansági következménye ezért nem a cégirat nyilvánosságából, hanem a Ptk. 3:166. § (2) bekezdésének az elővásárlási szabályokra utaló rendelkezéséből, ennek körében a Ptk. 6:223. § megfelelő alkalmazásából vezethető le. Mivel a kikötés a szerző tagot is köti, a jogosult a jog megsértésére vele szemben dologi hatály hiányában és rosszhiszeműségének bizonyítása nélkül is hivatkozhat. Ha pedig a társasági szerződés által nem kötött szerző esetében a rosszhiszeműség meg is alapozhatná, hogy a jogosult a jog megsértésére vele szemben hivatkozzon (ennek vitatott jellegéről lásd a következő lábjegyzetet), a jogosultnak kell bizonyítania, hogy a szerző rosszhiszemű; ennek megítélésénél a cégirat nyilvánossága figyelembe vehető, de a további bizonyítást nem teszi szükségletenné.

15 Ezzel ellentétes értelmezés is lehetséges, amely szerint a kötelmi hatályú elővásárlási jog szankciója kizárólag a kártérítés. Például Pusztahelyi Réka szerint „a kötelmi hatályú elővásárlási jog megsértése esetén a vevővel szemben a jogosult semmilyen esetben sem léphet fel, kizárólag kártérítési igényrel élhet az eladóval szemben”. Vö. Pusztahelyi, 2009, 102. Hasonló állásponton Vincze, 2018, 288. A Kúria Pfv.20072/2019/12. határozata viszont más következtetést sugall. A társasház alapításakor az alapító okiratban a külön tulajdonban álló lakásra a tulajdonostársak javára kikötött elővásárlási jog szerződésen alapuló elővásárlási jog, ez az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés nélkül kötelmi hatályú. A kötelmi hatályú elővásárlási jog jogosultja az ingatlanon jóhiszeműen tulajdonjogot szerzett vevővel szemben nem hivatkozhat elővásárlási jogának megsértésére. Vagyis, *per a contrario*, a rosszhiszemű szerzővel szemben érvényesíteni lehetne az elővásárlási jog megsértéséből fakadó hatálytalanság szankcióját. A kérdést megnyugtatóan a bírósági gyakorlatnak kell tisztáznia.

A második különbség a tartalmi mozgástérben rejlik. A Ptk. 3:166. §-a (2) bekezdésének törvényi modellje kötött: alapvetően e jog a tagokat üzletrészeik egymáshoz viszonyított mértéke szerint, arányosan illeti meg. A szindikátusi változat ezzel szemben szabadon alakítható: kiköthető csak meghatározott tagok (szindikátusi szerződésben részt vevő felek) javára vagy a törvényi arányosságtól eltérő elosztásban, sőt összekapcsolható előre rögzített árképzési mechanizmussal is.

A harmadik eltérés a nyilvánosságban áll: a társasági szerződés cégiratként bárki számára megismerhető, míg a szindikátusi megállapodás bizalmas marad, ami a tagok üzleti megfontolásainak diszkrécióját szolgálja (akár más, a szindikátusi megállapodásban részt nem vevő tagokkal szemben is).

Végül különbség, hogy a társasági szerződésbeli kikötés a később belépő tagokra automatikusan kiterjed, a szindikátusi kötelezettségvállalás viszont csak az abban részes feleket köti, így a személyi hatály fenntartása a szindikátusi megállapodáshoz való külön csatlakoztatást igényli.

b) A második forgalomkorlátozó eszköz a legfőbb szerv jóváhagyásának előírása. Ez szintén forgalmi „fék”, amikor a társasági szerződés a tagok közötti átruházás hatályosulását taggyűlési határozathoz köti, és így a testületi kontrollon keresztül biztosítja, hogy a belső erőviszony-átrendeződés csak a tagság – vagy annak általában minősített többsége – egyetértésével mehessen végbe. E megoldás normatív támpontját a Ptk. 3:167. § (6) bekezdése adja, amely a kívülálló személyre történő átruházás körében kifejezetten lehetővé teszi a társaság beleegyezéséhez kötést; ha pedig e kontroll a személyi kört ténylegesen érintő külső átruházásnál megengedett, úgy igazolható a belső arányokat átrendező, tagok közötti forgalomnál is. A kötelmi jogi rendbe ezt a megoldást a Ptk. 6:118. §-a integrálja (a beleegyezéstől vagy jóváhagyástól függő szerződésre vonatkozó szabályok).¹⁶

A kikötés gyakorlati értéke, hogy az automatikus mechanizmusokkal szemben eseti, mérlegelésen alapuló döntést tesz lehetővé: a taggyűlés az adott ügylet valamilyen körülményét (a szerző tag befolyásának mértékét, az ellenérték realitását, a társaság stratégiai érdekeit) együttesen értékelheti. A konstrukció kockázata ugyanakkor éppen e diszkrécionalitásban rejlik, ezért célszerű a társasági szerződésben akár a jóváhagyás megtagadásának lehetséges okait, a döntéshozatal határidejét, valamint a határidő eredménytelen elteltének jogkövetkezményét is rögzíteni, elkerülendő, hogy a jóváhagyási klauzula visszaélésre alkalmas joggyakorlásra szolgáljon.

c) A harmadik, tudományos szempontból legélesebb kérdés az, hogy a tagok közötti üzletrész-átruházás teljesen megtiltható-e. A tilalom ellen látszólag felhozható a Ptk. 3:167. § (7) bekezdése, amely szerint az üzletrész pénzszolgáltatás ellenében,

16 A Ptk. 6:118. § szerint „(1) Ha a szerződés hatályosságához jogszabály harmadik személy beleegyezését vagy hatóság jóváhagyását teszi szükségessé, a beleegyezéssel vagy a jóváhagyással a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleg válik hatályossá.

(2) A beleegyezésről vagy jóváhagyásról történő nyilatkozattételig, valamint a nyilatkozattételre megszabott határidő leteltéig a felek jogait és kötelezettségeit a függőben lévő feltétel szabályai szerint kell megítélni.

(3) A szerződés nem válik hatályossá, ha a harmadik személy a beleegyezést vagy a hatóság a jóváhagyást nem adja meg, vagy ha arról a bármelyik fél által a másik féllel közölt megfelelő határidőn belül nem nyilatkozik.”

kívülálló személyre történő átruházása a társasági szerződésben érvényesen nem zárható ki – kifelé tehát alapvetően a csere- és ajándékozási ügyletek vagy az apportálás zárhatók ki. Az érvelés így hangozhatna: ha a forgalom kifelé nem zárható ki, akkor *a fortiori* befelé sem.

Álláspontom szerint ez a következtetés téves. A Ptk. 3:167. § (7) bekezdése kizárólag a kívülálló személyre történő átruházásra vonatkozó garanciális szabály, amelynek célja, hogy a tag ne váljon üzletrésze „foglyává”, azaz mindig maradjon számára piaci kiszállási lehetőség. A tagok közötti forgalomra e rendelkezés hatálya nem terjed ki, analóg alkalmazása pedig a norma védelmi céljával nem igazolható: amíg a kifelé irányuló értékesítés lehetősége fennáll, a tag exitjoga nem üresedik ki. A belső átruházási tilalomnak ráadásul lehet észszerű funkciója: tipikus példa a családi kft., ahol a lezármazói ágak közötti tulajdoni arányok stabilizálása a cél, és a tilalom éppen azt akadályozza meg, hogy az egyik ág a másik rovására belső felvásárlással egyáltalán pozíciót szerezhesen; vagy valamely tag a saját üzletrészesének átruházásával gyengítse a saját családjának pozícióját.

Az alapvető kérdés az ilyen átruházási tilalom hatása. Fazakas Zoltán József elismeri a teljes átruházási tilalmat.¹⁷ Bodzási Balázs a tilalom elismerésének vonatkozásában szintén megengedő; viszont emellett érvel, hogy kizárólag kötelmi jogi hatálya lehet az ilyen tilalomnak, vagyis csak kártérítési szankció kapcsolódhat a tilalmi klauzula megsértéséhez: „*kérdés továbbá, hogy szerződésben lehet-e vállalni olyan kötelezettséget, amely tartalmát tekintve forgalomképes jogra vagy követelésre vonatkozó elidegenítési és terhelési tilalom. Álláspontunk szerint ennek nincs jogszabályi akadálya, ezt a tilalmat azonban közhiteles nyilvántartásba (így például a cégnyilvántartásba) nem lehet bejegyezni. Emellett egy ilyen szerződéses tilalom megsértésének a jogkövetkezménye a szerződésszegés és nem a tilalomba ütköző rendelkezés relatív hatálytalansága. Egy ilyen szerződéses kötelezettségvállalás tehát nem lesz abszolút, dologi hatályú.*”¹⁸ Bodzási szerint annak nincs akadálya, hogy a felek szerződésben társasági részesedéshez, így kft.-üzletrészhez kapcsolódóan elidegenítési és terhelési tilalmat kössenek ki, vagy a jogosult rendelkezési jogát más módon korlátozzák. Minthogy a társasági részesedés – a részvény kivételével – nem dolog, a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.) az ilyen tilalom cégnyilvántartásba való bejegyzését jelenleg nem teszi lehetővé.¹⁹

17 Fazakas, 2026, 286.

18 Bodzási, 2020, 190. Arra is felhívja a figyelmet, hogy „*követelések esetén emellett a Ptk. 6:195. §-ára is figyelemmel kell lenni. Ennek (1) bekezdése szerint ugyanis harmadik személlyel szemben hatálytalan a követelés engedményezését kizáró kikötés. Ez is a relatív hatálytalanság egy újabb esete a Ptk.-ban. A (2) bekezdés ezt azzal egészíti ki, hogy az (1) bekezdésben írt rendelkezés nem érinti az engedményező felelősségét az engedményezést kizáró kikötés megszegéséért. Ennek alapján a felek szerződésben kizárhatják ugyan a köztük fennálló követelések engedményezését, ez a rendelkezés azonban harmadik személy (pl. az engedményes) irányában hatálytalan. A szerződéses tilalom megszegése a felek közötti viszonyban ugyanakkor szerződésszegésnek minősül.*” Uo.

19 Bodzási, 2020, 190. A Ctv. valójában a zálogjoghoz nem kapcsolódó, önálló szerződéses tagközi átruházási tilalom bejegyzésére nem biztosít lehetőséget; a zálogjog biztosítására kikötött tilalom azonban bejegyezhető. Vö. Ctv. 27. § (3) bekezdés c) pont; 61/A. §; 2. számú melléklet II. rész 1. pont e) alpontjának ea) alpontja.

Valóban, a külön (mellék-)szerződésbe foglalt tilalom ezért ugyanabba a helyzetbe kerül, mint bármely forgalomképes jogra vagy követelésre vállalt tilalom: kizárólag a felek közötti, kötelmi hatállyal bír, megsértése szerződésszegésnek minősül, és kártérítés, illetve kötbér útján szankcionálható. Ez a következtetés azonban nem vihető át gépiesen a társasági szerződésbe foglalt átruházási tilalomra. A társasági szerződés a mellékmegállapodással, például a szindikátusi szerződéssel szemben a cégiratok részeként cégnyilvános, bárki számára megismerhető; a tagok közötti forgalomban pedig a szerző maga is tag, akit a társasági szerződés köt, és aki annak tartalmáról szükségképpen tud. Ebben a körben tehát a „jóhiszemű szerző”, amely a be nem jegyzett, kötelmi hatályú tilalom relatív hatálytalanságának egyetlen valódi akadály, fogalmilag kizárt. Érdemes volna ezért tesztelni a bíróságok álláspontját, hogy a cégnyilvános társasági szerződésbe foglalt átruházási tilalom megsértése a jogosulttal szembeni relatív hatálytalanságot vált-e ki, vagy a szankció ekkor is kötelmi marad, különös tekintettel arra is, hogy a jelen vizsgálat körében kifejezetten a tagok közötti átruházás tilalmáról van szó. Biztos megoldást nyilván a Ctv. olyan irányú módosítása adna, amely lehetővé tenné az átruházási tilalom bejegyezhetőségét.

Felmerül az a kérdés is, hogy megtagadhatja-e a társaság (ügyvezetője) a társasági szerződést sértő üzletrész-átruházás tagjegyzékbe vételét? A Ptk. 3:169. § (2) bekezdése szerint az üzletrész átruházása folytán bekövetkezett tagváltozás a társasággal szemben a bejelentéstől hatályos, és az új jogosultat a tagsági jogok a nyilvántartásba vételtől függetlenül, a bejelentéstől illetik meg. A Ptk. 3:168. § (2) bekezdése szerinti bejelentés nem a társaság engedélye vagy jóváhagyása, a társaság (az ügyvezető) nem játszhat kapuőr szerepet. Jóllehet a társasággal szembeni hatályosulás épp a bejelentéshez kötődik [Ptk. 3:169. § (2)], a bejelentés egyoldalú, kötelező értesítés, így alapvetően nem a társaság (az ügyvezető) diszkrecionális hozzájárulásától függ. Kisfaludi András szerint is „*az üzletrész-átruházási szerződés érvényességének vagy érvénytelenségének megítélése nem tartozik az ügyvezető kompetenciájába. Ennek megítélése a bíróságra tartozik.*”²⁰ Egyértelmű kivételt képez az alaki megtagadás, ugyanis ha a bejelentés nem felel meg a Ptk. 3:168. § (2) bekezdés formai és tartalmi kellékeinek (írásbeli forma,²¹ csatolt átruházási szerződés, a társasági szerződés kötelező elismeréséről szóló nyilatkozat), az ügyvezető a tagjegyzékbe vételt visszautasíthatja. Ez a bejelentés hiányosságának következménye, és nem érdemi vétő a szerződéses kikötést sértő átruházás felett. Így, ha a bejelentés az alaki és tartalmi kellékeknek megfelel, az ügyvezető a tagváltozást

20 Kisfaludi, 2007, 376.

21 Fazakas Zoltán József kiemeli, hogy az üzletrész-átruházási szerződés „*írásbeli formához kötött, azonban nincs szükség közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalásra.*” Vö. Fazakas, 2026, 287. Az ÍH 2018.74 szerint „*kft. üzletrésznének átruházását közokiratba, vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt bejelentésben kell megtenni, ahhoz csatolni kell az üzletrész-átruházási szerződést és nyilatkozni kell arra nézve, hogy az üzletrész megszerzője a társasági szerződés rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek elfogadja. Nem tekinthető törvénytértőnek a kft. működése, ha a tagváltozás átvezetése iránt a fentieknek megfelelő bejelentés hiányában nem rendelkezik az ügyvezető.*” Az ÍH 2018.74 a bejelentés alakiságára, és nem az üzletrész-átruházási szerződés formai kellékeire vonatkozik. Ezért Fazakas helyesen állapította meg, tekintettel a Ptk. 3:168. § (2) bekezdésére is, hogy „*a bejelentés írásbeli alakzata tehát magasabb, mint az alapjául szolgáló jogügylet...*” Lásd Fazakas, 2026, 289.

főszabály szerint köteles átvezetni.²² Ebből következően az ügyvezető nem folytathat teljes bizonyítási eljárást és nem dönthet a felek jogvitájáról, de, és ettől válik a kérdés tudományosan kihívássá, álláspontom szerint a bejelentésből és a rendelkezésre álló társasági iratokból nyilvánvalóan megállapítható hatályosulási feltételeket sem hagyhatja figyelmen kívül. Vegyük például azt az esetet, amikor a társaság társasági szerződésben előírt hozzájárulása nélkül megkötött üzletrész-adásvételi szerződés teljes egészében hatálytalan, ezért a vevő az üzletrészt nem szerezte meg.²³ Ilyen esetben az ügyvezetőnek be kellene fogadnia a bejelentést? Véleményem szerint erre nem lehet igenlő választ adni.

A fent vázolt valós és érdekes tudományos vitapontokon túlmenően az is kérdés, hogy az átruházási tilalom milyen időre szólhat. A Ptk. tételes felső időhatárt nem állapít meg. Álláspontom szerint az „örökös” időre szóló tilalom érvényessége különösen agályos. Az üzletrészre vetítve mindez azt jelenti, hogy az üzletrész tulajdoni arányokat rögzítő korlátozás időbeli terjedelme sem lehet parttalan: a határozatlan időre szóló, teljes átruházási tilalom a Ptk. 3:4. § (3) bekezdés b) pontja szerinti kisebbségvédelmi kógens korlátba, illetve a kötelezett érdekét jelentősen sértő, nyilvánvalóan jó erkölcsbe ütköző kikötés semmisségébe is ütközhet, így az észszerű, határozott időtartamra szorítás magának a kikötésnek az érvényességét is erősíti.²⁴

Tehát az időben korlátozott átruházási tilalom legitimnek tekinthető megsértésének jogkövetkezménye az uralkodó tudományos álláspont szerint kizárólag szerződésszegéses jellegű, a relatív hatálytalanság szankciója pedig még a rosszhiszemű szerzővel szemben sem alkalmazható.

d) Negyedik technikaként említhető a személyi kör pozitív meghatározása: a társasági szerződésben kiköthető, hogy az üzletrész tagok között is csak meghatározott személyi körre – például a tag közeli hozzátartozójára, egyenes ági leszármazójára vagy a tag által kontrollált családi vagyongazdálkodó társaságra, esetleg bizalmi vagyongazdálkodást végző jogalanyra – ruházható át. Az itt vizsgált szempontból akkor releváns ez a módszer, amennyiben ezek a személyek és szervezetek már tagjai a társaságnak. E megoldás logikája fordított a tilalmi klauzulákéhoz képest: nem azt határozza meg, hogy kire nem, hanem azt, hogy kizárólag kire szállhat át az üzletrész, ezáltal a megengedett szerzők zárt körét hozza létre.

E megoldás elsődleges alkalmazási terepe a családi tulajdonú, generációváltás előtt álló vagy azon áteső kft. Ilyen társaság esetében a cél kettős: egyfelől a társasági részesedés adott családi ágon belül tartása, másfelől annak megakadályozása, hogy a tagok közötti forgalom a leszármazói ágak közötti gondosan kialakított egyensúlyt megbontsa. A családi vagyongazdálkodó társaság vagy vagyongazdálkodó alapítvány mint megengedett

22 Ellenkező esetben az érdekelt törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezhet. A hatálytalanság kérdése tehát alapvetően az érintett tagok és az üzletrészt megszerző tag viszonyában dől el, és nem a társaság oldalán merül fel.

23 Vö. a Kúria Jpe.I.60.033/2025/12. számú határozatában vizsgált tényállással.

24 A konkrét tényállás mérlegelése viszont kulcsfontosságú. Ha a belső átruházás tilalma valamennyi tagot azonosan terheli, és a reális, piaci értékű külső kiszállás ténylegesen nyitva marad, a kisebbség nyilvánvaló sérelme nem állapítható meg kizárólag a határozatlan időtartamból. A tilalmat az összes kilépési akadály együttes hatása, felmondhatósága, célja, ármechanizmusa és a tag bennragadásának tényleges veszélye alapján kell vizsgálni.

szerző nevesítése emellett a vagyontervezési szempontokat is kiszolgálja: lehetővé teszi az üzletrész strukturált, több generációra tekintő kezelésbe adását anélkül, hogy a részesedés a védett személyi körön kívülre kerülne. A kikötés a szabad belső forgalom részleges, személyi alapú korlátozása, amely a fentiek szerint a diszpozitív főszabály keretei között érvényesen megtehető; célszerű ugyanakkor a megengedett személyi kört pontosan, értelmezési vitákat kizáró módon definiálni, ideértve azt is, hogy a jogosulti minőség utóbb bekövetkező elvesztése (például a családi vagyongazdálkodó társaság feletti kontroll megszűnése) milyen jogkövetkezménnyel (tipikusan a többi tag javára szóló vételi jog megnyílásával) járjon.

e) Ötödik lehetséges technika a maximális tulajdoni hányad rögzítése: a társasági szerződés előírhatja, hogy egyetlen tag részesedése – akár önmagában, akár a vele összehangoltan eljáró vagy hozzá kapcsolt személyekkel együtt számítva – nem haladhat meg egy meghatározott küszöböt (például 25, 33 vagy 50 százalékot). A küszöbérték megválasztása a Ptk. határozathozatali rendjéhez igazodik: a blokkoló kisebbség, az egyszerű többség, illetve a minősített többség eléréséhez szükséges szavazati arányok alatt plafon kikötésével a tagok előre kizárhatják, hogy bármelyikük belső felvásárlás útján egyoldalú hatalmi pozícióba kerüljön. A kikötés így a társaságon belüli „ellenséges” felvásárlás strukturális akadályát, objektív korlátját képezi, amely nem az egyes ügyletek egyedi megítélésén alapszik, és ebben az értelemben a nyilvánosan működő részvénytársaságok jogából ismert befolyásszerzési korlátok funkcionális megfelelőjeként fogható fel a korlátolt felelősségű társaság zártkörű viszonyai között. Előnye a jóváhagyási típusú fékekhez képest, hogy működése automatikus és kiszámítható: nem igényel eseti testületi döntést, ezáltal kizárja az önkényes, diszkriminatív joggyakorlás (szavazattöbbséggel való visszaélés) kockázatát is.²⁵

5. Startup-specifikus megoldások: időbeli korlátok és vesting

A kockázati tőkével finanszírozott, jellemzően startup típusú társaságokban az üzletrész belső forgalmának időbeli korlátozása a nemzetközi tranzakciós gyakorlatból átvett, mára bevett kikötésnek tekinthető.²⁶ Ennek legegyszerűbb formája a *lock-up* (átruházási tilalmi) időszak előírása, amelynek tartama alatt az alapító üzletrészt

25 A szabályozás teljessége megkívánja ugyanakkor a küszöböt meghaladó szerzés jogkövetkezményének rendezését, így különösen annak kimondását, hogy a limitet sértő átruházás a társasággal szemben hatálytalan, vagy hogy a többletrészesedésre a többi tagot arányos vételi jog illeti meg, valamint a kapcsolt személyek útján történő megkerülés kizárását szolgáló szabályok rögzítését. Ugyancsak célszerű szabályozni, hogy ki milyen határidőn belül és milyen módon követelheti a jogellenesen megszerzett hányad elidegenítését, valamint az ügyvezető miként járjon el a tagjegyzék vezetése során. A társasági szerződésben olyan kérdéseket is érdemes rendezni, hogy mi történjen, ha a plafon átlépése nem közvetlen szerzéssel, hanem a kapcsolt vagy összehangolt személyi viszony utólagos kialakulásával következik be.

26 A kockázati tőkés szerződések rendszeresen tartalmaznak az alapítói részesedés átruházását korlátozó (vesting, lock-up) kikötéseket; ezek empirikus dokumentálásához lásd Kaplan és Strömberg, 2003, 281–315.

sem kívülálló személyre, sem (és a jelen vizsgálódás szempontjából ez bír jelentőséggel) a többi tagra nem ruházhatja át.²⁷ A kikötés mögött gazdasági megfontolás húzódik. A befektető a tőkéjét az alapítók személyes közreműködésére, szakmai tudására, kapcsolatrendszerére, munkavégzésére alapozva fektette be, így méltányolható érdeke fűződik ahhoz, hogy az alapítói kör a társaság értékteremtő szakaszában változatlan összetételben és motivációval maradjon együtt; másfelől a korlátozás azt is megakadályozza, hogy az alapítók egymás közötti ügyletekkel a befektetéskor rögzített belső erőviszonyokat a befektető hozzájárulása nélkül átrendezzék.

A korlátozás kifinomultabb, dinamikus változata a vesting-mechanizmus,²⁸ amely a lock-uptól elkülönül, és amelynek lényege, hogy az alapítói részesedés megtartását, illetve a meg nem szolgált hányad visszavásárolhatóságát idő- vagy teljesítményfeltételekhez köti. Ilyen esetben az átruházási jog sem egyetlen időpontban, hanem előre meghatározott ütemezés szerint, fokozatosan „szabadul fel”: tipikus megoldás, hogy valamely szakmai alapító részesedése évente 25%-os hányadokban válik számára elérhetővé és így szabadon átruházhatóvá, gyakran egy kezdeti türelmi időszak beiktatásával, amelynek lejártá előtt semmilyen hányad nem tekinthető megszolgáltatnak. A konstrukció lényege, hogy az üzletrész feletti teljes rendelkezési jog megszerzését a társaság érdekében kifejtett, időben mérhető közreműködéshez köti, ezáltal a tagsági jogviszony vagyoni elemét mintegy érdemalapú feltételrendszerrel kapcsolja össze. Ennek nyilván akkor van leginkább értelme, ha a tag ügyvezetői tisztséget vagy melékszolgáltatás teljesítését vállalta.

A vesting rendszerint vételi (call) opcióval egészül ki: ha a szakmai alapító a megállapodásban rögzített időszak lejártá előtt megvált a társaságtól, illetve közreműködési kötelezettségét megszegi, üzletrészesnek még „meg nem szolgált” hányadára a többi alapító, vagy meghatározott sorrendben a társaság,²⁹ illetve a pénzügyi befektető

27 Glavanits, 2015, 143. Kívülálló személyre történő átruházás esetén ugyanakkor figyelembe kell venni a Ptk. 3:167. § (7) bekezdését, amely szerint a társasági szerződés nem zárhatja ki érvényesen az üzletrész pénzzolgáltatás ellenében történő átruházását. Az időben korlátozott lock-up kikötések e rendelkezéshez való viszonya mindazonáltal nem egyértelmű. Egyrészt képviselhető az az álláspont, hogy a törvényi tilalom kizárólag az átruházás tartós vagy végleges kizárására vonatkozik, ezért egy észszerű időtartamra kikötött korlátozás nem ütközik a rendelkezésbe. Másrészt az is megalapozottan állítható, hogy az időleges teljes tilalom a kikötött időszak alatt ugyancsak kizárja a pénzzolgáltatás ellenében történő átruházást, így megvalósítja a törvény által tiltott eredményt. Harmadrészt az is vizsgálandó, hogy a Ptk. 3:167. § (7) bekezdésének tárgyi és teleologikus hatálya egyáltalán kiterjed-e az itt tárgyalt, befektetési vagy társaságszervezési célú lock-up kikötésekre, vagy a jogalkotó e rendelkezéssel elsődlegesen más veszélyt, mindenekelőtt a tag végleges bennragadását és a piaci kiszállás lehetőségének teljes kiüresítését kívánta megakadályozni.

28 A vesting az üzletrész gazdasági megtartásának, illetve a meg nem szolgált hányad visszavásárolhatóságának idő- vagy teljesítményalapú rendszerét jelenti. Ettől elkülönül az átruházási lock-up, amely a rendelkezési jog gyakorlását korlátozza. A vesting vonatkozásában lásd Kaplan és Strömberg, 2003, 292; Gilson, 2003, 1083.

29 A társaság call opciójának vonatkozásában a saját üzletrészre vonatkozó korlátozó előírásokat érvényesíteni kell. Alapvetően saját üzletrészt csak taggyűlési határozat alapján, ellenérték fejében, csak a törzstőkének felüli vagyon terhére, csak akkor, ha osztalékfizetésről is határozhatna, teljesen szolgáltatott törzsbetéthez kapcsolódóan, legfeljebb a törzstőke 50%-áig szerezhethet. Az ellenérték fejében megszerzett saját üzletrészt főszabály szerint egy

vételi jogot gyakorolhat. A vételi jog mint hatalmasság gyakorlásának feltételei körében a felek jellemzően differenciálnak a távozás oka szerint („*good leaver*” / „*bad leaver*” klauzulák³⁰), és ehhez igazítják az opciós vételár mértékét is: a felróható magatartás miatt távozó alapító tipikusan csupán névértéken vagy jelképes ellenértéken köteles üzletrészt átengedni. E megoldások közös funkciója az alapítói elköteleződés hosszú távú biztosítása és a társaság értékének jelentős részét kitevő humán tőke szervezethez kötése, vagyis annak garantálása, hogy a tagsági pozícióval járó vagyoni előnyök a ténylegesen teljesített személyes közreműködéssel arányosan illessék meg az alapítókat.

6. Tagok közötti drag-along és tag-along

A nemzetközi tranzakciós gyakorlatból ismert *drag-along* (együttértékesítési kötelezettség) és *tag-along* (együttértékesítési jog) jellemzően kívülről vevő részvételével zajló kilépési tranzakciókhoz kötődnek.³¹ Véleményem szerint a tagok közötti változatuk is értelmezhető és igazolható.

A tagok közötti *drag-along* szerkezetileg feltételhez kötött vételi jogként írható le: ha meghatározott tag vagy összehangoltan eljáró tagscsoport valamely tagtársa üzletrészeknek megszerzésével részesedése egy előre rögzített küszöbértéket elér vagy meghalad (például a szavazatok több mint felét vagy háromnegyedét), jogosulttá válik a fennmaradó üzletrészeknek az alapügylettel azonos feltételek, így különösen azonos fajlagos ellenérték melletti megszerzésére is. A konstrukció mögött az a megfontolás húzódik, hogy a küszöb átlépése a társaságon belüli kontrollviszonyok minőségi megváltozását jelenti, amelyhez a felek előre rendezett jogkövetkezményt fűznek: aki a tagok akaratából többségi pozícióba kerülhetett, az, ugyanezen előzetes felhatalmazás alapján, a teljes kontroll megszerzésére is jogot nyer. A klauzula funkciója a kontrollkonszolidáció: a kisebbségi részesedések kiszámítható feltételek melletti, rendezett „kivásárlása”, a széttagolt tulajdonosi szerkezetből fakadó döntéshozatali súrlódások felszámolása, végső soron a társaság irányításának egyszerűsítése. A kisebbségi tag szempontjából a kikötés kétélű: pozícióját elvonja ugyan, de az azonos feltételek követelménye révén

éven belül el kell idegeníteni, át kell adni vagy be kell vonni. Ezeknél enyhébb társasági szerződéses feltételek semmiek. Vö. Ptk. 3:174–3:175. §§.

30 A nemzetközi tranzakciós gyakorlatból átvett *good leaver* / *bad leaver* klauzulák a távozó alapító kilépésének jogkövetkezményeit a távozás okához igazítják: *good leaver* az, aki neki fel nem róható okból (például tartós betegség vagy a vesting-időszak kitöltését követő, megállapodás szerinti kilépés folytán) válik meg a társaságtól, míg *bad leaver* az, akinek jogviszonya felróható okból (így különösen kötelezettségszegés, versenytilalmi vagy titoktartási kötelezettség megsértése miatt, illetve a vesting-időszak lejártá előtti önkényes távozással) szűnik meg. A minősítés elsődleges joghatása az opciós vételárban jelentkezik: a *good leaver* megszolgált részesedéséért rendszerint piaci értéken számított ellenérték jár, a *bad leaver* ezzel szemben üzletrészt jellemzően csupán névértéken vagy előre rögzített, nyomott áron köteles átengedni. A visszaélésszerű alkalmazás elkerülése végett a *bad leaver* minősítés esetét a megállapodásban pontosan, taxatív módon meghatározzák.

31 Vö. például Bollefer és Bernstein, 2009, 22–23; Veress, 2020, 207–209; Glavanits, 2015, 135; Sácz Lacave és Bermejo Gutiérrez, 2010, 423–458.

garantálja, hogy kiszorítására csak a többségi szerzéssel azonos árazás (illetve akár garanciális jellegű minimálár) mellett kerülhet sor.

A tagok közötti *tag-along* logikája ehhez képest fordított: a többi tag védelmét és nem a szerző tag jogosultságát szolgálja. Lényege, hogy ha valamely tag üzletrészt másikkal tagra ruházza át, a többi, az ügyletben részt nem vevő tagot jog illeti meg arra, hogy az ügyletbe azonos feltételekkel csatlakozzék, és üzletrészt – vagy annak arányos hányadát – ugyanazon vevő tagnak, ugyanazon ellenérték fejében értékesítse; a csatlakozási jog gyakorlása esetén a vevő tag szerzési kötelezettsége a csatlakozó tagok üzletrészeire is kiterjed. A kikötés racionalitása abban áll, hogy a társaságon belüli részesedéskoncentráció a kimaradó tagok pozícióját tipikusan leértékeli: az új többség mellett befolyásuk csökken, üzletrészüik forgalomképessége és piaci értéke romlik. A tag-along erre kínál választ azzal, hogy a belső erőviszonyok átrendeződését el nem fogadó tagok számára az átrendeződést kiváltó ügylet feltételei szerinti, tehát értékvesztés nélküli kiszállást biztosít. A tagok közötti tag-along egyébként nem előzmény nélküli a magyar tételes jogban: a Ptk. 3:324. § (2) bekezdése a minősített többség megszerzéséhez maga is törvényi eladási jogot (*sell-out*) fűz. A vonatkozó törvényi rendelkezés szerint a közzétételtől számított hatvannapos jogvesztő határidőn belül bármely tag kérheti, hogy a szavazatok legalább háromnegyedét megszerző tag a kisebbségi tag részesedését piaci értéken, de legalább a társaság saját tőkéjéből a felajánlott részesedésre jutó résznek megfelelő értéken megvegye. A szerződéses tag-along e törvényi modellt variálja és fejleszti tovább azzal, hogy a kiszállási jogot már alacsonyabb befolyásszerzési küszöbhez vagy akár bármely tagok közötti átruházáshoz kapcsolhatja, az ellenértéket pedig a kiváltó ügylet tényleges feltételeihez köti, és nem utólagos értékelésre bízta.

A tagok közötti változatok létjogosultságát összefoglalóan három, egymással összefüggő érdek adja: a kisebbségvédelem (a kisebbségi tagok ne kényszerüljenek egy akaratuk ellenére kialakult új többség melletti „bennragadásra”), a rendezett kilépési mechanizmus (a tagok közötti kivásárlások előre rögzített, kiszámítható árazási és eljárási mederbe terelése), valamint, konfliktusos tulajdonosi szerkezetű társaságokban, a patthelyzetek feloldásának előkészítése, amennyiben e klauzulák a kontrollviszonyok tisztázásával megelőzhetik a döntésképtelenség kialakulását.

7. „Deadlock”-helyzetek kezelése: kivásárlási mechanizmusok

A kivásárlási mechanizmusok gyakorlati jelentőségét a magyar jogi környezetben az adja, hogy a hatályos társasági jog a holtpontra jutott kft. számára nem kínál valódi törvényi kiutat. A kft. tagját felmondási vagy kilépési jog nem illeti meg, a patthelyzet tipikus terepén, az 50–50%-os szavazati szerkezetben pedig a törvényi eszközök rendre csődöt mondanak: a tag kizárása iránti per (Ptk. 3:107. §) megindítása kéttagú társaságnál nem lehetséges; a cégbíróság törvényességi felügyeleti eszköztára a működésképtelenséget legfeljebb szankcionálni képes, feloldani nem; a jogutód nélküli megszűnés elhatározása pedig maga is minősített többséget igénylő taggyűlési döntés,

amelyet a blokkoló fél éppúgy megakadályozhat stb.³² A deadlock-klauszula tehát valós szabályozási hézagot töltene ki úgy, hogy a felek a patthelyzet feloldását előre, szerződéses úton rendezik.

Szerkezetüket tekintve e klauszula a Ptk. 6:225. §-a szerinti vételi és eladási jogok feltételhez kötött, egymással szembeállított kombinációi, amelyeknél a hatalmasság gyakorlásának jogát a patthelyzet – célszerűen a társasági (vagy szindikátusi) szerződésben pontosan meghatározott módon, például meghatározott számú eredménytelen taggyűlés – beállta nyitja meg. Az opciós konstrukció a jog vagy követelés visszerhes átruházására irányuló szerződésekre vonatkozó utaló szabály [Ptk. 6:215. § (3) bekezdés] közvetítésével az üzletrészre is alkalmazható, az írásbeli alak követelménye pedig kettős: mind az opciós kikötés [Ptk. 6:226. § (1) bekezdés], mind maga az üzletrész-átruházás [Ptk. 3:168. § (1) bekezdés] írásba foglalandó.

A hatályos jog a vételi jog időtartamát nem korlátozza, így e jogok a patthelyzet jövőbeli, bizonytalan bekövetkeztéhez kötötten, határozatlan időre is érvényesen kiköthetők. Az opciós struktúrálás gyakorlati előnye a kivásárlási kötelezettségvállalással (előszerződéssel) szemben, hogy a jog gyakorlása egyoldalú nyilatkozattal hozza létre az adásvételt, így a jogosultnak nem lényeges a másik fél közreműködése, a jogát egyoldalúan is gyakorolhatja.

Az orosz rulett (Russian roulette) klauszula³³ az árképzés patthelyzeti nehézségét, vagyis azt, hogy a konszenzusképtelen felek az ellenértékben sem tudnak megállapodni, a szerepek nyitva hagyásával oldja meg: a kezdeményező tag meghatározott áron ajánlatot tesz a másik tag üzletrészének megvásárlására, a címzett pedig választása szerint vagy elad ezen az áron, vagy ugyanezen az áron maga vásárolja meg a kezdeményező üzletrészét. Mivel az ajánlattevő nyilatkozata megtételekor nem tudja, vevő lesz-e vagy eladó, racionálisan csak olyan árat jelölhet meg, amelyen mindkét szerepet vállalná. Az alulárzás a saját olcsó kivásárlásának, a túlárzás a drága vételkényszernek a kockázatával jár. Ha a címzett a rá nyitva álló határidőn belül egyik szereppel sem él, tehát sem el nem fogad, sem a kezdeményező üzletrészének megvásárlásával élni nem kíván, a kikötés rendszerint úgy rendezi a helyzetet, hogy hallgatását a kezdeményezői ajánlat elfogadásának tekinti,³⁴ így a kezdeményező a megjelölt áron megszerzi a címzett üzletrészét, és a patthelyzet a másik fél tétlensége mellett is feloldódik.

A texasi párbaj (Texas shoot-out)³⁵ az árfeltárást versengő licitre bízta: mindkét fél egyidejűleg, zárt ajánlatban jelöli meg, milyen áron vásárolná meg a másik üzletrészét, és a magasabb ajánlatot tevő fél köteles a saját maga által meghatározott áron a másik üzletrészét megvenni. A mechanizmus a részesedést a fizetési hajlandósággal mérve azt többre értékelő félhez juttatja. Ha csak az egyik fél, vagyis a kezdeményező nyújt be zárt ajánlatot, a másik pedig (azonnal vagy a határidőn belül) nem licitál, az egyetlen érvényes ajánlat az ajánlatot tevő félé, aki a saját maga által megjelölt áron

32 A magyar jog nem ismeri az angol jog „*just and equitable winding-up*” típusú, tagi kérelemre történő bírósági megszüntetését sem (Insolvency Act, 1986, 122–125. cikkek).

33 Veress, 2020, 205–206.

34 E körben a címzett tétlensége nem hallgatolagos elfogadásnak, hanem az előzetesen írásba foglalt, feltételes vételi jog megnyílását kiváltó körülménynek minősül.

35 Veress, 2020, 206.

megszerzi a tétlen fél üzletrészt; a licit hiánya tehát a versenyt az egyedül cselekvő fél javára dönti el, és nem bénítja meg a mechanizmust.³⁶

Mindkét konstrukció hallgatolagos előfeltevése a felek összemérhető tőkeereje, és éppen ez a magyar alkalmazás problémája. A magyarországi korlátolt felelősségű társaságokban a tagok finanszírozási képessége ritkán szimmetrikus, a likviditási aszimmetria pedig az árazási mechanizmust torzítva a tőkeerősebb fél előnyévé fordulhat: az orosz rulettnél a gyengébb fél kénytelen lehet érték alatti ajánlatot is elfogadni, mert a vételi alternatívát még alacsony áron sem tudja finanszírozni, a texasi párbajban pedig eleve nem képes versenyképes licitre. E klauzulák ezért elsősorban a hasonló gazdasági potenciálú felek viszonyaiban töltik be rendeltetésüket; egyébként célszerű őket korrekciós elemekkel, így minimálárral, halasztott vagy részletekben történő fizetést engedő kikötéssel, illetve a finanszírozásra felkészülést biztosító hosszabb teljesítési határidővel kiegészíteni.

8. A „különjogos” üzletrész

Végül külön figyelmet érdemel az a módszer, amely az átruházás feletti kontrollt nem a tagok összességéhez vagy a legfőbb szervhez, hanem egyetlen, erre kiválasztott taghoz telepíti. Ennek normatív kiindulópontja a Ptk. 3:164. § (2) bekezdése, amely szerint az azonos mértékű üzletrészhez azonos tagsági jogok fűződnek ugyan, de a szabályozás diszpozitív,³⁷ így a társasági szerződés egyes üzletrészeket a többiekétől eltérő tagsági jogokkal ruházhat fel. A diszpozitív szabály tehát közvetett felhatalmazást ad a többletjogos üzletrész megkonstruálására.³⁸ E különjog egyik lehetséges tartalma éppen a tagok közötti üzletrész-átruházás feletti egyedi kontroll: a társasági szerződés kikötheti, hogy a tagok egymás közötti átruházási ügyleteinek hatályosulása a kiemelt üzletrész mindenkorai jogosultjának hozzájárulásától függ.

Hangsúlyozandó, hogy a jóváhagyási jog ebben a konstrukcióban nem a tag személyéhez kapcsolódik. Így a helyes minősítése üzletrészhez kötött különjog, amely az üzletrész átruházása esetén annak mindenkorai jogosultját illeti meg. Ez lényeges többlet a szindikátusi szerződésben személyre szabottan kikötött hozzájárulási joghoz képest: a társasági szerződésbe foglalt, üzletrészhez tapadó különjog a később belépő tagokkal szemben is hatályos, és nem enyészik el a jogosult tag változásával. A konstrukció tipikus alkalmazási terepe az olyan társaság, amelyben egy meghatározott szereplő (az alapító, a családi vállalkozás szeniorja, a stratégiai vagy pénzügyi befektető) a belső tulajdoni mozgások feletti őröködést magának kívánja fenntartani anélkül, hogy ehhez taggyűlési

36 Célszerű a szerződésben rögzíteni, hogy az ajánlattétel elmulasztása a másik fél (egyetlen) ajánlatának elfogadását, illetve az ajánlattevő megszerzési jogának beálltát eredményezi.

37 A Ptk. nem tartalmaz kifejezett felhatalmazást eltérő jogosultságú üzletrészek kialakítására. A különjogos üzletrész lehetőségét jelenleg a Ptk. 3:4. §-ának diszpozitivitási rendszeréből lehet levezetni.

38 Vö. BH 1992.4.257.II, amely szerint „a társasági szerződés egyes tagokat (üzletrészeket) a többi tagtól (üzletrésztől) eltérő jogosultságokkal ruházhat fel”. Lásd még Kisfaludi, 2007, 364–365.

többségre volna szüksége; funkcionálisan tehát a testületi jóváhagyás individualizált párjával állunk szemben, amely a kontrollt a többségi viszonyoktól függetleníti.

A hozzájárulási jog természetét tekintve hatalmasság: jogosultja egyoldalú jognyilatkozatával, vagyis a hozzájárulás megadásával vagy megtagadásával, közvetlenül alakítja a szerződő tagok jogi helyzetét, akik e joggyakorlást túrni kötelesek. A függő jogi helyzet szerkezete a fentiekben már érintett Ptk. 6:118. §-ának logikáját követi: a harmadik személy hozzájárulásától függő szerződés a hozzájárulás megadásáig nem hatályos, de a feleket köti; a visszaélésszerű joggyakorlás ellensúlyaként pedig itt is indokolt a hozzájárulásról való nyilatkozattétel határidejének, a hallgatás jogkövetkezményének (célszerűen: a hozzájárulás megadása vélelmének vagy megtagadottnak tekintésének), valamint adott esetben a megtagadás lehetséges okainak szerződéses rögzítése. A kikötés korlátját egyfelől a joggal való visszaélés tilalma (Ptk. 1:5. §), másfelől az a fentebb kifejtett tétel jelöli ki, hogy a kontrollmechanizmus nem vezethet az üzletrész forgalomképességének teljes, a tag „bennragadását” eredményező kiüresítéséhez; ez utóbbi veszély azonban a tagok közötti forgalom korlátozásánál, a kívülálló személyre történő átruházás érintetlenül hagyása mellett, elvileg nem áll fenn.

A valóság itt is összetettebb lehet, mint amit az egysíkú elemzés sugall. A kisebbségvédelmi aggály véleményem szerint nem egyszerűsíthető arra a problémára, hogy a kívülállóra történő átruházás érintetlen marad. Leginkább a különjog keletkezésének módja állít korlátot. Ha a kiemelt üzletrészhez tapadó jóváhagyási jogot már az alapításkor, valamennyi tag egyetértésével foglalják a társasági szerződésbe, a később csatlakozó tag pedig e rendelkezés ismeretében lép be, a kisebbségvédelmi kifogás gyengül, hiszen a korlátozást a tagok maguk fogadták el. Egészen más a helyzet, ha a különjogot utóbb, társaságiszerződés-módosítással, a kisebbség akarata ellenére vezetnék be. Ekkor a Ptk. 3:102. § (3) bekezdése lép működésbe: a létesítő okirat módosításához valamennyi tag egyhangú határozata szükséges, ha a módosítás egyes tagok jogait hátrányosan érinti vagy helyzetét terheesebbé teszi. A tagok közötti átruházás felett egyetlen üzletrészhez telepített vétó a többi tag rendelkezési szabadságát csorbítja, ezért bevezetése a rendelkezési jogában érintett tag(ok) hozzájárulása nélkül nem érvényes; e következtetést erősíti, hogy a bírói gyakorlat épp az üzletrész-átruházás kontrollját szolgáló kikötések (így a beleegyezés) megváltoztatását tekintette a bennmaradó tagok helyzetét hátrányosan érintő, ezért egyhangúságot igénylő módosításnak.³⁹

A keletkezés módjától függetlenül is fennáll a Ptk. 3:4. § (3) bekezdés b) pontja szerinti tartalmi, kógens korlát: az eltérés akkor is tilos, ha a kisebbség jogait nyilvánvalóan sérti. E korlátba ütközik a különjog, ha kiüresíti a tag rendelkezési szabadságát vagy a kivásárlás eszközüvé válik. A kifelé irányuló átruházás szabadsága csak akkor áll fenn, ha a kívülállóra történő átruházás ténylegesen nyitva áll (ennek nem mond ellent, hogy az üzletrészének átruházásával kilépő tag viszonylatában a többi tag érvényesíti az üzletrész másokat megelőző megszerzési jogát, ugyanis az a lényeges, hogy a tag kilépésének a lehetősége fennálljon). Ha a belső átruházást a különjogos vétó, a külsőt pedig a társasági szerződésben lefektetett korlátozások akadályozzák (például a társaság beleegyezését írja elő a létesítő okirat az átruházáshoz), a kettő együttes

39 BH 2019.11.305; BH2015.165.

hatása a kisebbségi tag tényleges „bennragadásához” közelít, és a 3:4. § (3) bekezdés b) pontja szerinti sérelmet felvetheti. A különjogos üzletrészhez kapcsolt átruházási vétőjog csak addig marad a megengedett tartományban, ameddig legalább egy valóságos, ellenérték-arányos kilépési út akár a kívülálló felé, akár forgalmi értéken történő megváltás formájában a kisebbségi tag számára nyitva marad.

9. Következtetések

A tagok közötti üzletrészforgalom vizsgálata megerősítette, hogy a Ptk. 3:166. § (1) bekezdése diszpozitív, a (2) bekezdés szerinti megszerzési elsőbbségi jog pedig nem a korlátozás felső határa, csupán a jogalkotó által mintaként felkínált, tárgyi hatályában szűk megoldás, amelyet a szerződéses szabadság a kógens korlátok között kiterjeszthet és hézagmentessé tehet.

A gyakorlatban kimunkált technikák – az elsőbbségi jogtól az átruházás jóváhagyáshoz kötésén, a megengedett szerzők személyi körének meghatározásán, a legmagasabb tulajdoni hányad rögzítésén és a különjogos üzletrészen át a kockázatitőkefinanszírozású társaságokra jellemző, időben ütemezett részesedésszerzési, valamint a patthelyzetet feloldó kivásárlási kikötésekig – egységesen azt mutatják, hogy a tagok közötti forgalom szervezése elsődlegesen a szerződéses önrendelkezés terepe. E szabadságnak tartalmi és hatálybeli határai vannak: a korlátozás nem üresítheti ki a tag rendelkezési szabadságát a „bennragadás” szintjéig [Ptk. 3:4. § (3) bek. b) pont], a kógens kisebbségvédelmi és a joggal való visszaélést tiltó szabályok mindvégig érvényesülnek, a védelmi eszközök hatálya pedig döntően azon múlhat, hogy a kikötés a mindenkori tagokat kötő társasági szerződésbe vagy pusztán kötelmi hatályú tagközi (szindikátusi) megállapodásba kerül-e. Nyitott, vizsgálatra érdemes kérdésként marad a cégnyilvános társasági szerződésbe foglalt átruházási tilalmak harmadik személlyel szembeni relatív hatálytalanság problematikája, amelynek megnyugtató rendezését végső soron a Ctv. bejegyezhetőséget lehetővé tevő módosítása adhatná. A kívülálló személyre történő üzletrész-átruházás eltérő, a forgalombiztonságot és a társaság zártságát élesebben ütköztető forgalmi rendje folytán önálló elemzést igényel, amelyre külön tanulmányban térek ki.

Irodalomjegyzék

- Bodzási, B. (2020) 'Az elidegenítési és terhelési tilalom szabályozása a Ptk.-ban és a megsértése során alkalmazandó jogkövetkezmények', *Magyar Jog*, 67(4), 189–198.
- Bodzási, B. (2025) 'Az elővásárlási joghoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati kérdések', *Magyar Jog*, 72(3), 139–153. DOI: 10.59851/mj.72.03.2.
- Bollefer, S. F. és Bernstein, J. (2009) *Shareholders' Agreements: A Tax and Legal Guide*. 3rd edn. Toronto: CCH Canadian Limited.

- Fazakas, Z. J. (2026) *Társasági jogi és cégjogi előadások*. Budapest: ORAC Kiadó–Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Gilson, R. J. (2003) 'Engineering a Venture Capital Market: Lessons from the American Experience', *Stanford Law Review*, 55(4), 1067–1103.
- Glavanits, J. (2015) *A kockázati tőkebefektetések egyes jogi kérdései*. Győr: Universitas-Győr Nonprofit Kft.
- Kaplan, S. N. és Strömberg, P. (2003) 'Financial Contracting Theory Meets the Real World: An Empirical Analysis of Venture Capital Contracts', *The Review of Economic Studies*, 70(2), 281–315. DOI: 10.1111/1467-937X.00245.
- Kisfaludi, A. (2007) *Társasági jog*. Budapest: CompLex Kiadó.
- Pusztahelyi, R. (2009) 'Az elővásárlási jog egyes kérdései a bírói gyakorlatban', *Miskolci Jogi Szemle*, 4(2), 96–111.
- Sáez Lacave, I. és Bermejo Gutiérrez, N. (2010) 'Specific Investments, Opportunism and Corporate Contracts: A Theory of Tag-along and Drag-along Clauses', *European Business Organization Law Review*, 11(3), 423–458. DOI: 10.1017/S1566752910300061.
- Török, É. (2012) 'A szerződési szabadság értelmezésének lehetséges aspektusai', *Jogtudományi Közlöny*, 67(1), 40–45.
- Veress, E. (2020) *A szindikátusi szerződés*. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet–HVG-ORAC.
- Vincze, M. (2018) 'Az elővásárlási jog a magyar magánjogban', *Jura*, 24(2), 276–292.